

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

21. APRIL 2023

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 6. mars. Møtet finner sted 13. mars. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt og finansminister Trygve Slagsvold Vedum. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet bakgrunnsinformasjonen nedenfor knyttet til saker på dagsorden.

Finansministeren vil redegjøre for:

- Siste utvikling innen EUs finansmarkedsregulering og pågående arbeider med å ta inn regelverk i norsk rett på finansområdet
- Arbeidet med å vurdere konsekvensene av CBAM-forordningen
- Differensiert arbeidsgiveravgift for foretak i vanskeligheter

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-utvalget 28. april

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- EU og grønn omstilling
- Den årlige bilaterale fiskeriavtalen med EU
- Reform av tvisteløsningssystemet i WTO

Finansministeren vil redegjøre for:

Siste utvikling innen EUs finansmarkedsregulering og pågående arbeider med å ta inn regelverk i norsk rett på finansområdet

«Norsk finansmarkedsregulering er i stor grad basert på EØS-regler, som igjen ofte bygger på internasjonale anbefalinger. Regjeringen vil sikre at norske foretak og markeder fortsatt kan ha en velfungerende tilknytning til det indre markedet.» Det skriver regjeringen i [Arbeidsprogrammet for EU- og EØS-saker 2022–2023](#). Regjeringen viser til at antall regelverkstiltak på finansområdet har økt markant etter finanskrisen i 2008-2009 og at EU er i ferd med å gjennomføre evalueringer og revisjoner av viktig regelverk på finansområdet. [Regjeringen legger hvert halvår fram en oversikt over vedtatte og foreslåtte rettsakter med antatt EØS-relevans](#). Den siste oversikten fra desember 2023 omfatter 31 rettsakter som er under behandling i EU og 18 delegerte rettsakter som er til klarering i EU og som hører under Finansdepartementets ansvarsområde. Oversikten omfatter 168 rettsakter på Finansdepartementets område som er vedtatt, men ikke tatt inn i EØS-avtalen. Dette utgjør en vesentlig del av det såkalte etterslepet. Til møtet i Europautvalget 21. april har regjeringen oversendt en foreløpig oversikt over EU-rettsakter som vil kunne behandles i EØS-komiteen 28. april. Dette omfatter 12 rettsakter på Finansdepartementets område.

Finansnæringen har uttrykt bekymring for etterslepet i gjennomføringen av nytt regelverk. I et [brev til Finansdepartementet 24. november 2022 spurte Finans Norge](#) om status for gjennomføring av EUs verdipapiriseringsregelverk i Norge. I brevet skrev Finans Norge bl.a. at «*En velfungerende EØS-avtale er svært viktig for norsk finansnæring, og Finans Norge ser med bekymring på vedvarende og betydelig etterslep i innlemmelse av viktige rettsakter i EØS-avtalen og gjennomføring av disse i norsk rett. Implementering uten forsinkelser er avgjørende for å sikre norsk finansnæring like spilleregler som sine konkurrenter i det indre marked.*»

I arbeidsprogrammet framhever regjeringen regelverket for antihvitvasking og antiterrorfinansiering og EUs taksonomi for bærekraftig økonomisk aktivitet som områder den følger tett. Arbeidsprogrammet viser også til at det skjer viktige regelprosesser knyttet til digital finansiering. Den viser til at regelverksprosesser knyttet til innskuddsgaranti- og krisehåndteringsregelverket, regelverket for børsnoterings og makrotilsynsregelverket. Det er også lagt fram forslag til endringer i solvensregelverket for forsikringsforetak, verdipapirregelverket, fondsregelverket og kapitalkravsregelverket for banker. Regjeringen skriver at den vil opprettholde den norske innskuddsgarantien på minimum to millioner kroner.

Regjeringen viser også til at den støtter EUs innsats for å motvirke skatteomgåelse og uthuling av skattegrunnlaget, og den spesielt vil følge med på Kommisjonens forslag til direktiv som skal forebygge misbruk av skallselskap. Videre vil regjeringen følge EUs arbeid med å gjennomføre løsningen OECD og G20-landene har kommet fram til for skattlegging av store flernasjonale konsern.

Nedenfor følger en nærmere omtale av noen av de forslagene som er til behandling i EU. [Se for øvrig også Europalovs oversikt over status for ulike lovpakker fra EU](#).

Bærekraftig finans (taksonomi)

Europakommisjonen la 2018 frem en handlingsplan for bærekraftig finans. Et sentralt element i dette er etableringen av et klassifiseringssystem (taksonomi) for bærekraftig økonomisk aktivitet. EU vedtok det overordnede rammeverket for klassifisering i 2020. De mer detaljerte reglene på ulike områder skal så fastsettes gjennom såkalte delegerte rettsakter [Noen av disse delegerte rettsaktene som allerede er vedtatt, har skapt mye debatt](#). Det var bl.a. mye diskusjon om rollen til naturgass og kjernekraft og kompetansen til å regulere skog og biodrivstoff. Reglene for gass og kjernekraft er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. [Politico skrev ellers 18. april](#) at flere miljøorganisasjoner, inkludert Greenpeace og WTO, forbereder søksmål mot Kommisjonen i EU-domstolen pga. kategoriseringen kjernekraft og gass har fått i taksonomien. Kommisjonen la 5. april fram

forslag til tekniske kriterier til taksonomiens fire gjenværende miljømål. Det er en høringsfrist på fire uker og målet er å legge fram et endelig forslag i juni. Parlamentet og Rådet kan deretter eventuelt komme med innsigelser. De har ikke stanset noen av de tidligere delegerte rettsaktene.

I sitt arbeidsprogram skriver regjeringen at den har stilt seg bak det overordnede målet i strategien om å legge til rette for finansiering av omstillingen til en miljømessig bærekraftig økonomi. Regjeringen skriver at den gir innspill til Kommisjonens arbeid med å følge opp strategien.

Hvitvasking

Europakommisjonen la i 2021 fram forslag til fire rettsakter som skal bidra til å bekjempe økonomisk kriminalitet. [Kommisjonen skrev at formålet er](#) å avdekke flere mistenkelige transaksjoner og aktiviteter og fjerne smutthull som i dag brukes av kriminelle til å hvitvaske ulovlige inntekter eller finansiere terrorisme gjennom det økonomiske systemet. Pakken omfatter bl.a. forslag om oppretting av en EU-myndighet som skal bekjempe hvitvasking, jf. også [Stortingets omtale av antatt EØS-relevante rettsakter](#). Rådet og Parlamentet har nå vedtatt sine posisjoner, det er dermed klart for trilogforhandlinger i vår, ref. blant annet omtale i [EU/EØS-nytt 14. april 2023](#). Regelverket kan tre i kraft i EU i 2026.

Kapitalmarkedsunionen

Det har de siste årene kommet en rekke forslag til rettsakter som skal styrke kapitalmarkedet i EU. Kommisjonen la fram en pakke med sju rettsakter i november 2021, og [Kommisjonen sa da at målet](#) er å forbedre bedriftenes evne til å reise kapital i hele EU og sikre at forbrukerne får best mulig avtaler for sparing og investering, jf. også [Stortingets omtale](#). I desember 2022 [la Kommisjonen fram forslag til seks rettsakter](#) med forslag knyttet til clearing, virksomheters insolvens og børsnotering som skal bidra til å gjøre EUs kapitalmarkeder mer attraktive, jf. også [Stortingets omtale av denne pakken](#).

Kapitalkrav for banker

[Europakommisjonen la i 2021 fram tre rettsakter om kapitalkrav for banker](#). Dette omfatter [for-slag til et direktiv](#) som endrer reglene for overvåkning og risiko i kapitalkravsdirektivet, et [for-slag til en forordning](#) som endrer risikokrav i kapitalkravsforordningen og [for-slag til en forordning](#) som endrer reglene for overvåkning og risiko i kapitalkravsforordningen. Kommisjonen viste til at formålet er å øke motstandsdyktigheten til bankene og gjøre dem bedre forberedt på fremtiden. Forslagene vil gjennomføre de internasjonale kravene i Basel III-avtalen i EUs regelverk. De er også ment å bidra til målet om grønn omstilling og samtidig sikre bedre tilsyn og dermed styrke den finansielle stabiliteten. Forordningen om risikokrav er vedtatt, mens de to andre er til behandling i EU. [Rådet vedtok sine posisjoner til de to andre forslagene i desember 2022](#) og Europaparlamentet har også vedtatt sine posisjoner og forslagene kan dermed forhandles mellom de to institusjonene.

Regler for forsikringsselskaper

Europakommisjonen la september 2021 fram [for-slag til endringer i forsikringsdirektivet](#) (Solvens II) og [for-slag til et direktiv](#) med et rammeverk for gjenoppbygging og avvikling av forsikringsselskap som vil endre flere andre gjeldende rettsakter. Solvens II-direktivet er et samledirektiv for regler knyttet til livsforsikring, skadeforsikring og reassuranse samt forsikringsgrupper. Kommisjonen skrev i sin [pressemelding](#) at gjennomgangen av EUs forsikringsregler er gjort for å legge til rette for at forsikringsselskapene kan øke sine langsiktige investeringer i Europa og bidra til gjenreisningen etter covid-19-pandemien. Det er et mål både å bidra til at selskapene blir mer motstandsdyktige ved framtidige kriser og å beskytte forbrukerne bedre, jf. også [Stortingets omtale](#). [Rådet vedtok sin posisjon i desember 2022](#), mens Europaparlamentet ennå ikke har vedtatt en posisjon i komiteen. Trilogforhandlinger kan dermed trolig først starte høsten 2023.

Revisjon av rammene for styring av bankkriser og innskuddsgaranti

[Europakommisjonen la 18. april fram fire rettsakter](#) som endrer gjeldende regler knyttet til styring av bankkriser og innskuddsgaranti. Kommisjonen skriver i sin pressemelding samme dag at målet er å «*yderligere styrke EU's eksisterende rammer for styring af bankkriser og innskuddsforsikring med fokus på mellomstore og mindre banker.*» Forslagene skal både bidra til sikre finansiell stabilitet og skatteyternes penger, beskytte realøkonomien mot konsekvensene av bankkrakk og gi bedre beskyttelse for innskyterne. Innskuddsgarantien på 100 000 euro videreføres, men det foreslås ytterligere harmonisering av reglene for innskuddsgaranti i hele EU, bl.a. ved at offentlige innskudd garanteres.

Straksbetalinger i euro

Europakommisjonen la 26. oktober 2022 fram [forslag til en forordning](#) som vil endre gjeldende forordninger med hensyn til umiddelbare kredittoverføringer i euro. [Kommisjonen skrev i sin pressemelding](#) av målet er å sikre at straksbetalinger i euro skal være tilgjengelige for alle innbyggere og bedrifter som har en bankkonto i et EU- eller EØS-land. Straksbetalinger er muligheten til å overføre penger på ethvert tidspunkt på enhver dag innen 10 sekunder. Dette vil gi forbrukerne mulighet til enklere og raskere betaling og også gjøre det enklere og billigere for virksomheter å overføre penger.

Arbeidet med å vurdere konsekvensene av CBAM-forordningen

Representanter for Europaparlamentet og Rådet fremforhandlet et kompromiss om å [innføre en karbongrensejusteringsmekanisme](#) (*carbon border adjustment mechanism*, CBAM) den 13. desember 2022. CBAM-forordningen inngår i [lovpakken Fit for 55](#). Lovpakken er en del av EUs *Green Deal* og skal bidra til at EU reduserer sitt netto-utslipp av drivhusgasser med 55 prosent innen 2030 fra nivået i 1990. I tillegg til CBAM-forordningen omfatter pakken bl.a. en reform av EUs handelssystem for utslippskvoter for klimagasser (ETS) og et nytt sosialt klimafond. Innføringen av CBAM henger tett sammen med EUs reform av ETS.

Parlamentet og Rådet ble den 18. desember 2022 enige om en [reform av EUs handelssystem for utslippskvoter for klimagasser](#) (ETS). [Europaparlamentet vedtok formelt](#) CBAM-forordningen, reformen av ETS med bl.a. utfasingen av gratiskvoter og nytt ETS II for bygninger og transport, og et [sosialt klimafond](#) den 18. april 2023. Rådet skal formelt vedta rettsaktene i etterkant av Parlamentets vedtak.

Grensejusteringsmekanismen skal omfatte direkte utslipp fra karbonintensiv industriproduksjon - [elektrisitet, sement, gjødsel, jern og stål, aluminium og hydrogen](#) - og gjelde for import fra tredjeland. Mekanismen skal omfatte indirekte utslipp knyttet til elektrisitetsforbruket i vareproduksjonen, med unntak for produkter som kan omfattes av [CO2-kompensasjonsordningen](#) (jern og stål, aluminium og hydrogen). CBAM skal også omfatte noen innsatsvarer og noen nedstrømsprodukter, som skruer og muttere av stål. Foreløpig er ikke mer bearbejdede produkter inkludert. Det er langt mer komplisert å beregne utslippet knyttet til produksjonen av slike produkter. Saksordfører for Renew-gruppen i Europaparlamentet, franske Pascal Canfin, uttalte følgende i forkant av Parlamentets formelle godkjenning av CBAM-forordningen: *“It was difficult for the time being to go beyond raw materials, for technical reasons. We are the first to implement this system. However, we must immediately send a signal that it will not stop there and that it will cover, in the future, cars produced in Tangiers, for example, which use Turkish aluminium”*.

Importørene må kjøpe CBAM-sertifikater som tilsvare differansen mellom karbonprisen i produksjonslandet og i EU ETS. Målet er at CBAM skal hindre karbonlekkasje og at land utenfor EU skal øke egne klimaambisjoner. CBAM skal innføres med gratis sertifikater i en overgangsperiode fra 1. oktober 2023 til 31. desember 2025. Fra 1. januar 2026 vil prisen på CBAM-sertifikatene økes gradvis i tråd med utfasingen av gratiskvotene i ETS. Gratiskvotene skal utfases med 2,5 prosent i 2026 til 100 prosent i 2034. Import av varer med opprinnelse i EFTA-landene skal være unntatt CBAM.

Innen utgangen av overgangsperioden skal Europakommisjonen vurdere om CBAM kan utvides til å omfatte flere varegrupper og transport av varene. Kommisjonen skal vurdere om flere nedstrømsprodukter bør omfattes av CBAM, utvikle metodologien for å beregne indirekte utslipp og [om CO2-kompensasjonsordningen skal erstattes](#) av CBAM. Europaparlamentet og Rådet ble enige om at Kommisjonen innen 2030 skal vurdere om alle kvotepliktige sektorer skal inkluderes i CBAM. Kommisjonen skal legge fram forslag om en slik utvidelse innen 2030, eller så raskt som mulig etter dette.

Flere regioner, bl.a. California, [har innført en tilsvarende ordning](#), og flere land som Canada og Japan planlegger tilsvarende initiativ, ifølge Kommisjonen.

Den norske [regjeringen støttet i mars 2022 intensjonene og målene for CBAM-forordningen](#) i sin høringsuttalelse til Kommisjonen. Regjeringen mente CBAM vil bidra til å nå klimamålene både i Europa og globalt, og understrekte at karbonprising er den mest effektive måten å redusere utslippet av klimagasser. Regjeringen uttrykte bekymring for negative effekter av å erstatte dagens gratiskvoter og kompensasjonsordning med CBAM. Regjeringen mente at indirekte utslipp knyttet til elektrisitetsproduksjon ikke burde inngå i CBAM fra starten av, men ønsket å bidra til å utvikle metodologien for å beregne indirekte utslipp knyttet til industriens forbruk av elektrisitet. Regjeringen mente også at det kunne være mest effektivt å etablere en sentral CBAM-myndighet for å unngå unødvendige administrative byrder.

[Regjeringen uttrykte tilsvarende støtte til bruken av karbonprising](#) og skepsis til å bytte ut gratiskvoter og kompensasjonsordningen, i sin uttalelse til Kommisjonen i juni 2021. Regjeringen understrekte at CBAM måtte være i tråd med prinsippene for det indre markedet og med WTO-reglene, at ordningen måtte være effektiv, transparent og dokumenterbar, og at implementeringen av CBAM måtte skje gradvis.

Ifølge [Energi og Klima](#) har rettsavdelingen i UD konkludert med at EØS-avtalen ikke forplikter Norge til å innføre CBAM. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon er ikke kjent med vurderingene som ligger bak denne konklusjonen til UDs rettsavdeling.

[Kvotehandelsdirektivet for klimagasser 2021-2030](#), Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2018/410, ble vedtatt innlemmet i EØS-avtalen Vedlegg XX.III i juli 2020 og implementert i norsk rett 9. februar 2021. Regjeringen viste til at direktivet endret en rettsakt som allerede var innlemmet i EØS-avtalen, og vurderte det nye direktivet som EØS-relevant og akseptabel. Kommisjonen har merket CBAM-forordningen som EØS-relevant. Norge er ikke en del av EUs tollunion, men Norge deltar i EUs klimapolitikk gjennom EØS-avtalen og felles kvotehandelsystem for perioden 2022-2030. EU definerer CBAM-sertifikatene som en «justeringsavgift», som skal [sikre lik karbonpris](#) for importert og innenlandsk produksjon, og ikke en tollavgift.

Differensiert arbeidsgiveravgift for foretak i vanskeligheter

«Vi har i dag hatt et godt møte med finansministeren hvor vi fikk diskutert flere sider ved statsstøtteregelverket. Gjennom den konstruktive dialogen vi har hatt i dag og i tidligere møter, mener vi å ha funnet en løsning som er i samsvar med EØS-avtalen og gjeldende regler for statsstøtte». Det sa ESA-president Arne Røksund etter møtet med finansminister Trygve Slagsvold Vedum i Brussel 24. januar, ifølge regjeringens [pressemelding](#).

[Vedum sendte i september i fjor et brev](#) til Europakommisjonen, hvor han pekte på flere uheldige sider ved EU/EØS-reglene for statsstøtte til foretak i vanskeligheter. Etter dagens regelverk kan selskaper som anses for å være i økonomiske vanskeligheter i utgangspunktet ikke motta statsstøtte. Det innebærer blant annet at foretakene ikke kan benytte reglene for differensiert arbeidsgiveravgift (utover et årlig fribeløp på kr 500 000) eller SkatteFunn-ordningen. Vurderingen av om foretaket er i en vanskelig situasjon bygger på økonomiske verdier som fremgår av regnskapet.

Den foreslåtte løsningen som ESA har gitt sin støtte til, betyr at vurderingen av om et foretak er i økonomiske vanskeligheter kan bygge på andre verdier enn de som følger av de avlagte regnskapsene. Selskapene gis nå mulighet til å synliggjøre merverdier basert på andre regnskapsstandarder enn de selskapet har benyttet og kan også velge å legge skattemessige formuesverdier til grunn, skriver regjeringen i pressemeldingen.

«Dette er gode nyheter for mange norske bedrifter. Norge har fått gjennomslag for vårt forslag til løsning etter en god dialog med ESA. Dette er en løsning som bedre sikrer norske interesser. Jeg mener dagens regler har hatt klare uheldige utslag, og rammet flere bedrifter enn formålet med reglene la opp til. Løsningen vi nå får på plass betyr mye for å sikre næringsaktivitet og bedrifter i hele landet [...] «Det jeg nå vil gjøre er å be Skatteetaten om å legge den nye forståelsen til grunn og se på sakene på nytt», sier finansminister Trygve Slagsvold Vedum.

[Finansdepartementet sendte et brev til Skattedirektoratet 10. februar](#) hvor de blir bedt om å følge opp sakene om støtte til foretak i vanskeligheter. I [brevet](#) ber Finansdepartementet om at den nye forståelsen også legges til grunn ved vurdering av tilsvarende saker under gruppeunntaksforordningen (General Block Exemption Regulation, GBER): «Definisjonen av foretak i vanskeligheter under Gruppeunntaksforordningen (GBER) og i andre retningslinjer har et tilsvarende kriterie som definisjonen som ligger til grunn for retningslinjene for regionalstøtte. Vi ber om at den nye forståelsen legges til grunn også ved vurderingen av om mer enn halvparten av selskapskapitalen er tapt for støtteordninger under GBER, som eksempelvis Skattefunn, og for ordninger under andre retningslinjer». Kommisjonen godkjente 9. mars en [endring av gruppeunntaksforordningen](#) for ytterligere å lette, forenkle og fremskynde støtten til EUs grønne og digitale omstilling.

Det ble våren 2022 kjent at Skatteetaten varslet etterberegning av arbeidsgiveravgift og ileggelse av tilleggs-skatt for en rekke virksomheter i soner med redusert arbeidsgiveravgift. Regnskap Norge rettet et brev til Finansdepartementet i mars 2022 hvor de pekte på at retningslinjene ikke er egnet til å gjenspeile den økonomiske situasjonen for foretaket, eller samsvarer med intensjonen som ligger bak. Avgjørelsen fra ESA støtter fullt ut opp om den vurderingen og løsningen de skisserte i brevet, skriver Regnskap Norge i en [omtale av saken](#) 25. januar.

Ifølge Regnskap Norge er ikke avgjørelsen bare viktig fremover, men også for dem som frem til nå på urettmessig vis er kategorisert som foretak i økonomiske vanskeligheter og har måttet etterbetale arbeidsgiveravgift etter tidligere forståelse. Mange har også fått tilleggs-skatt. «I verste fall er det virksomheter som har vært nødt til å opphøre på grunn av etterbetalingskrav fra Staten. På toppen av det hele har det også vanket tilleggs-skatt», sier adm. dir. Rune Aale-Hansen: «Det forteller mye om alvoret i saken, og hvor viktig det er å få gjort gjennomgangen raskt».

Rettsakter:

Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 28. april

Neste møte i EØS-komiteen finner sted i Brussel 28. april 2023. Liste med omtale av EU-rettsakter som EØS-komiteen ville kunne fatte beslutninger om på møtet ble oversendt Europautvalget 14. april. Listen består av 142 rettsakter. Faggruppen har noen kommentarer til EØS-notatene til en av rettsaktene hvor det tas forbehold om Stortingets samtykke og noen mer generelle kommentarer til EØS-notatene for rettsakter hvor slikt forbehold ikke tas.

Rettsakter som krever lov- eller budsjettendring samt rettsakter som krever forskriftsendring som vurderes å gripe vesentlig inn i norsk handlefrihet

To av rettsaktene vil kreve Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Dette gjelder en forordning knyttet til gjødselsvarer og en forordning knyttet til regler for sivil luftfart og opprettelser av *Den europeiske unions flysikkerhetsbyrå (EASA)*. For den første er forbeholdet knyttet til budsjettmessige konsekvenser, for den andre er forbeholdet knyttet til at rettsakten krever myndighetsoverføring og lovendring (luftfartsloven).

I EØS-notat for luftfartsforordningen heter det at «*det er enkeltelementer som må vurderes nærmere, særlig forslag til bestemmelser om myndighetsoverføring til EASA. Det er behov for tilpasningstekst, men i hvor stort omfang må fortsatt utredes.*» Det framkommer imidlertid ikke av notatet hvorvidt slik tilpasning er gitt. Det framgår også av notatet at rettsakten har potensielle budsjettmessige konsekvenser.

Problemstillinger knyttet til myndighetsoverføring er behandlet i et eget EØS notat: «[Ny EASA-basisforordning - særlig om sertifisering, tilsynsansvar og håndheving](#)», som omhandler artikkel 64, 65, 66 og 69 i forordningen. Samferdselsdepartementet viser her til at Norge i dag kun har overført myndighet på et begrenset teknisk område. Artikkel 64 åpner for at Norge overfører myndighet til andre lands myndigheter eller EASA. Departementet skriver det da må vurderes om dette i tilfelle vil være lite inngripende og dermed kan overføres etter Grunnloven § 26 annet ledd (med simpelt flertall) eller ikke. Framtidig potensiell myndighetsoverføring etter artikkel 66 vil etter departementets vurdering være neglisjerbart liten.

Rettsakter som krever forskriftsendring som ikke griper vesentlig inn i norsk handlefrihet, samt rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning

Stortingets faggruppe påpeker at noen av EØS-notatene omtaler behov for tilpasningstekster, men at det ikke framgår om en slik tekst er framforhandlet. Her er noen eksempler:

- *Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2022/1280 av 18. juli 2022 om fastsettelse av særlige og midlertidige tiltak i lys av Russlands invasjon av Ukraina med hensyn til førerdokumenter utstedt av Ukraina i samsvar med landets lovgivning.* Det står i EØS-notatet at: «Det anses imidlertid nødvendig med tilpasninger ved innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen. Dette hovedsakelig slik at de berørte personer som omfattes er de som etter nasjonale regler har fått kollektiv beskyttelse etter de til enhver tid gjeldende reglene om dette.»
- *Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2019/2153 av 16. desember 2019 om avgifter og gebyrer som innkreves av Den europeiske unions flysikkerhetsbyrå, og om oppheving av forordning (EU) nr. 319/2014.* Det står i EØS-notatet at: «Det er behov for tilpasningstekst til art. 3 punkt 6 i forbindelse med innlemmelse i EØS-avtalen.»

Det framgår videre av enkelte EØS-notat at flere av rettsaktene vil medføre økte kostnader, og det er (implisitt) lagt til grunn at dette vil dekkes innenfor de ordinære budsjettprosessene. Dette gjelder selv med relativt store administrative konsekvenser. Her er noen slike eksempler:

- *Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2019/947 av 24. mai 2019 om regler og prosedyrer for drift av ubemannede luftfartøyer.* Det står i EØS-notatet at: «Reglene vil få vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser (...). Et foreløpig anslag «tilsier at reglene vil kunne kreve inntil 20 nye årsverk i tillegg til de årsverkene som alt arbeider på droneområdet. (...). Luftfartstilsynet ønsker her å presisere at nye stillinger utover de som alt er tildelt, ikke vil kunne dekkes innenfor rammene av dagens budsjett. Det vil derfor kunne være aktuelt å ta forbehold om Stortingets samtykke pga. budsjettmessige konsekvenser.»
- *Delegert kommisjonsforordning (EU) 2019/945 av 12. mars 2019 om ubemannede luftfartøysystemer og om tredjelandsoperatører av ubemannede luftfartøysystemer.* Det står i EØS-notatet at: «Gjennomføring av forordningen vil få vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser (...). Dersom Luftfartstilsynet skulle bli utpekt som slik myndighet, vil det

medføre en helt ny tilsynsoppgave som ikke vil kunne løses innenfor rammene av tildelte midler.»

Faggruppen viser til at det er uklart hvor store de budsjettmessige konsekvensene må være før det tas forbehold om Stortinget samtykke.

For øvrig gjøres det oppmerksom på at for *Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/126 av 16. januar 2019 om opprettelse av Det europeiske byrå for helse og sikkerhet på arbeidsplassen (EU-OSHA)* så ga Stortinget sitt samtykke til at forordningen skulle innlemmes i EØS-avtalen, jf. Prop. 71 S (2009-2010). Innlemmelse av den nye forordningen forplikter Norge til å bidra til å finansiere EU-OSHAs aktiviteter på samme måte som det som gjelder i dag. De årlige utgiftene utgjør om lag 4 mill. kroner. Norges deltakelse i EU-OSHA vil fremover finansieres over Arbeids- og inkluderingsdepartementets kap. 601, post 70.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

EU og grønn omstilling

Kommisjonen presenterte 1. februar en [industriplan for det grønne skiftet](#) som ble diskutert på EU-toppmøtet i Brussel 9.-10. februar. Forslaget til ny grønn industriplan tar utgangspunkt i det indre marked og bygger videre på eksisterende initiativ innenfor klima og energi. Samtidig varslet Kommisjonen om konkrete lovforslag knyttet til nullutslipp («Net-Zero Industry Act»), råmaterialer («Critical Raw Materials Act») og utforming av elektrisitetsmarkedet (elektrisitetsmarkedsreformen). Kommisjonen ønsker også å gjøre statsstøtte- og andre ordninger enklere og mer målrettede. Mer langsiktig vil Kommisjonen også foreslå et eget fond for å øke investeringene i det grønne skiftet i Europa, samt å bruke handelsavtaler aktivt i det grønne skiftet.

EUs grønne industriplan regnes så langt som EUs hovedrespons på USAs Inflation Reduction Act (IRA). IRA er en subsidie- og støtteordninger for å utvikle den amerikanske fornybarsektoren og amerikansk nullutslippsteknologi, og er nærmere omtalt i [informasjonspakken](#) til møtet i Europautvalget 13. mars.

Net-Zero Industri Act

Europakommisjonens presenterte 16. mars forordningsforslaget [Net-Zero Industri Act](#) som skal bidra til å styrke produksjonen av nullutslippsteknologier i EU i konkurranse med USA og Kina, og fremme en sikker og bærekraftig energiproduksjon. I [vedlegget](#) til lovforslaget lister Kommisjonen opp de åtte strategiske sektorene som skal få et enklere regelverk og raskere godkjenningssprosesser:

1. Solcelle- og solvarmeenergi
2. Fornybar energi på land og til havs
3. Batterier og lagring
4. Varmepumper og geotermisk energi
5. Elektrolyserør og brenselceller
6. Bærekraftig biodrivstoff
7. Fangst og lagring av CO₂
8. Strømnetsteknologier

Andre nettonullteknologier inkluderes også, som små modul-reaktorer for kjernekraft og det Kommisjonen beskriver som «*advanced technologies to produce energy from nuclear processes with minimal waste from the fuel cycle*». Den franske regjeringen [uttaler til Politico](#) at de vil legge press på Kommisjonen for å få inkludert «all» kjernekraft på listen over prioriterte sektorer. Kommisjonen foreslår at EUs kapasitet til å produsere de strategiske netto null-teknologiene innen 2030 skal dekke 40 prosent av EUs årlige utbyggingsbehov.

Midlertidige regler for statsstøtte ut 2025

Kommisjonen vedtok 9. mars et [nytt midlertidig rammeverk for statsstøtte](#) til sektorer som er av sentral betydning for omstillingen til en klimanøytral økonomi, [Temporary Crisis and Transition Framework](#). Det nye rammeverket skal gjelde fram til 31. desember 2025.

Medlemslandene kan støtte tiltak som er viktige for overgangen til netto null-samfunnet, herunder støtteordninger for å fremskynde utbyggingen av fornybar energi, grønt hydrogen og energilagring, samt ordninger knyttet til dekarbonisering av industrielle produksjonsprosesser. Rammeverket endrer også anvendelsesområdet for slike tiltak for å gjøre ordningene enklere å designe og mer effektive. Det innføres også nye tiltak for å fremskynde investeringer i sektorer som er avgjørende for omstillingen til en nullutslippsøkonomi, blant annet støtte til investeringer i batterier, solcellepaneler, vindmøller, varmepumper, elektrolyse, karbonfangst og lagring, samt fremstilling og gjenbruk av kritiske råmaterialer.

Euractiv skriver at de nye statsstøttereglene får en [blandet mottagelse av interesseorganisasjoner](#). Også flere av EUs medlemsland, blant dem Danmark, Sverige og Finland, har tidligere [bedt Kommisjonen vise forsiktighet i gjennomgangen av statsstøtteregelverket](#), og advart mot betydelige negative effekter for det indre marked, skadelige subsidiekappløp og svekkelse av regional utvikling.

Kommisjonen godkjente 9. mars også en [endring av forordningen om gruppeunntak for statsstøtte](#) (General Block Exemption Regulation, GBER) for ytterligere å lette, forenkle og fremskynde støtten til EUs grønne og digitale omstilling. GBER skal sammen med det nye midlertidige rammeverket gjøre det lettere for medlemslandene å yte den nødvendige støtten til nøkkelsektorer i overensstemmelse med [EUs industristrategi for det grønne skiftet](#), som ble lagt frem 1. februar. GBER fastsetter at bestemte kategorier av statsstøtte er forenelig med EU-traktaten, forutsatt at de oppfyller visse betingelser.

Kommisjonen har sendt lovforslaget Net-Zero Industry Act på høring frem til 6. juni 2023. Nærings- og fiskeridepartementet [ber 14. april om at høringsinnspill til Kommisjonen sendes i kopi til departementet](#) som et grunnlag i vurderingen av norsk standpunkt/posisjon i den videre EØS-prosessen.

Forordningsforslag om kritiske råmaterialer

[Kommisjonen fremmet 16. mars et rammeverk med tiltak for å sikre EUs tilgang til en diversifisert, rimelig og bærekraftig forsyning av kritiske råmaterialer](#). Kritiske råmaterialer (CRM) er uunnværlige for et bredt sett av strategiske sektorer, inkludert nullutslippsindustrien, den digitale industrien, romfart og forsvarssektoren. Kommisjonsforslaget inkluderer et [forordningsforslag](#) og en [meddelelse](#). Forordningen er merket EØS-relevant fra Kommisjonens side. President for Europakommisjonen, Ursula von der Leyen, uttaler at: «Denne loven vil bringe oss nærmere klimambisjonene våre. Det vil betydelig forbedre raffinering, prosessering og resirkulering av kritiske råmaterialer her i Europa. Råmaterialer er avgjørende for produksjon av nøkkelteknologier – som vindkraftproduksjon, hydrogenlagring eller batterier. Og vi styrker vårt samarbeid med pålitelige handelspartnere globalt for å redusere EUs nåværende avhengighet av bare ett eller noen få land. Det er i vår felles interesse å øke produksjonen på en bærekraftig måte og samtidig sikre det høyeste nivået av diversifisering av forsyningskjeder for våre europeiske virksomheter.»

Bakgrunn

Ideen bak The Critical Raw Materials Act ble kunngjort av kommisjonspresident von der Leyen i hennes [State of the Union-tale i 2022](#), hvor hun tok opp EUs avhengighet av importerte kritiske råmaterialer. [Se nærmere omtale i EU/EØS-nytt fra 28. september 2022](#). Sammen med forslag til reform av EUs elektrisitetsmarkedsdesign og «Net-Zero Industry Act» skaper forslaget et regulatorisk miljø for netto null-industri. Kritiske råmaterialer spiller en avgjørende rolle i EUs grønne

omstilling og er viktig i et bredt spekter av industrielle økosystemer. Kommisjonen redegjør for kritiske råmaterialer og deres betydning i meddelelsen [Resiliens av kritiske råmaterialer: Kartlegging av veien mot større sikkerhet og bærekraft fra 3. september 2020](#). [Kritiske materialer og råstoffer](#) er av EU definert som materialer som har stor økonomisk viktighet og hvor det er knyttet risiko til tilgangen («high supply risk»). Meddelelsen gir en oversikt over hvilke land som EU importerer fra. Her fremgår det for eksempel at EU henter nesten hele sitt forbruk av sjeldne jordarter fra Kina. Tilgangen er altså et spørsmål om strategisk sikkerhet. [Industristrategien for Europa](#) ønsker å styrke Europas selvforsyningsgrad basert på dagens importertavhengighet. Å oppnå ressursikkerhet krever en diversifisering av forsyningskilder, forbedret ressurseffektivitet og resirkulering, slik Kommisjonen nå foreslår.

Nærmere om forslaget

[Forordningsforslaget](#) inkluderer en rekke forslag til tiltak. Overordnet er formålet å styrke ulike stadier i EUs forsyningskjede for kritiske råmaterialer, diversifisere EUs import for å redusere «strategisk avhengighet», å forbedre EUs overvåkingskapasitet når det gjelder forstyrrelser i forsyningskjeden og øke resirkulering av kritiske råmaterialer i EU. Rettsakten gir [en oversikt over strategiske råmaterialer som er avgjørende for Europas grønne og digitale omstilling](#). Kommisjonen foreslår mål (innen 2030) for EUs egenproduksjon av strategiske råmaterialer:

- Utvinne minst 10 % av EUs årlige forbruk,
- Foredle minst 40 % av EUs årlige forbruk
- Resirkulere minst 15 % av EUs årlige forbruk

For å redusere avhengigheten til enkeltland, foreslår Kommisjonen at ikke mer enn 65 % av EUs årlige forbruk av hvert strategisk råmateriale på ethvert stadium av bearbeiding skal komme fra ett enkelt tredjeland.

Forordningen foreslår videre: 1) tiltak for å redusere administrativ byrde og forenkle tillatelsesprosedyrer i forbindelse med prosjekter i EU, 2) å fremme robusthet i forsyningskjedene ved overvåking av disse og koordinering av materiallagre blant medlemslandene og 3) investering i forskning, innovasjon og ferdigheter. Her er tiltak for å fremme etablering av et stor-skala-kompetansepартnerskap om kritiske råmaterialer sentralt. Eksternt vil [Global Gateway](#) bli brukt som et redskap for å hjelpe partnerland med å utvikle egen utvinnings- og prosesseringskapasitet. Kommisjonen presiserer at forbedret forsyningsikkerhet må gå hånd i hånd med arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter og miljøvern.

Medlemsstatene oppfordres til å gjennomføre nasjonale tiltak for å forbedre innsamling av kritisk råmaterialeavfall og fremme resirkulering. Medlemsstater og private operatører vil måtte undersøke potensialet for gjenvinning av disse stoffene fra avfall i dagens gruvevirksomhet, men også fra historiske gruveavfallsplasser. For nærmere omtale av hvilke rettsakter som forordningsforslaget foreslår å endre, se [rammeverk for forsyning av kritiske råvarer på Europalov.no](#) og henvisninger der.

I Kommisjonens [meddelelse](#) fremheves at initiativet er basert på tre pilarer som er gjensidig støttende: 1) å utvikle verdikjeden for kritiske råmaterialer i EU, 2) å øke diversifiseringen av tilbud og 3) å fremme bærekraftig innkjøp og sirkulærøkonomi. Når det gjelder overvåking vil «*A Board bringing together the best expertise available in the European Commission and the Member States will have the responsibility to analyse and monitor markets, assess risks, advise on mitigation strategies, assist with strategic projects, facilitate strategic stockpiling and to periodically discuss Strategic Partnerships.*» De strategiske prosjektene vil trenge økonomisk støtte. Forordningen foreslår å bringe medlemslandene og Kommisjonen sammen med relevante finansinstitusjoner for å diskutere private finansieringskilder og eksisterende finansielle instrumenter og EU-midler. Kommisjonen har nylig tilpasset statsstøttereglene for å gi ytterligere fleksibilitet.

Internasjonalt samarbeid og handel

EU vil aldri være selvforsynt med kritiske råmaterialer og vil måtte importere størstedelen av sitt forbruk. Spesielt har EU mangel på litium og kobolt, som er avgjørende komponenter i alt fra bilbatterier til solcellepaneler. Internasjonal handel er derfor avgjørende for å støtte global produksjon og diversifisering. EU vil måtte styrke sitt globale engasjement med pålitelige partnere. Spesielt vil EU søke partnerskap med fremvoksende markeder og utviklingsøkonomier innenfor rammen av Global Gateway. Global Gateway vil være redskapet for å hjelpe partnerland med konkrete prosjekter. Videre vil EU etablere en Critical Raw Materials Club for likesinnede land og fremme bærekraft i handelsavtaler som inngås. Alle nylig inngåtte handels- og investeringsavtaler har nå et ambisiøst handel- og bærekraftkapittel.

Meddelelsen oppsummerer med at «EU må sikre en bærekraftig, rimelig og diversifisert forsyning av CRM for å lykkes med sine grønne og digitale overgang (...). Den må gjøre det for langsiktige konkurransevne og for å opprettholde sin åpne autonomi i et raskt skiftende og stadig mer utfordrende geopolitisk miljø. Dette kan bare oppnås ved samordnet intern og eksternt handling. (...) Det er kun på denne måten den grønne og digitale overgangen blir en virkelighet for alle.» Kommisjonsforslagene vil nå bli diskutert av Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske union.

EU-USA-samtaler

Kritiske råmaterialer var også tema for samtalen mellom President Biden og kommisjonspresident Ursula von der Leyen da hun besøkte USA 10. mars. «For noen uker siden etablerte vi en avtale om at elektriske kjøretøy skal få tilgang til det amerikanske markedet. I dag ble vi enige om at vi skal jobbe med kritiske råmaterialer som er utvunnet eller bearbeidet i EU og for å gi dem tilgang til det amerikanske markedet. Vi vil jobbe mot en slik avtale,» uttalte von der Leyen. Avtalen om kritiske råmaterialer er ment å hjelpe EU og USA å bygge forsyningskjeder for elbilbatterier. Men av større betydning for EU på kort sikt, vil avtalen også kvalifisere som en «frihandelsavtale» under IRA, slik at batterier laget i Europa kan kvalifisere for noen av skattelettelsene som lovgivningen gir, ifølge Politico. I sin felles uttalelse etter møtet fremheves følgende: «Vi vil utdype vårt samarbeid om å diversifisere kritiske mineral- og batteriforsyningskjeder, og erkjenner de mulighetene på begge sider av Atlanterhavet for å bygge ut disse forsyningskjedene (...). Til det formål har vi til hensikt å umiddelbart starte forhandlinger om en avtale om kritiske mineraler med det formål å gjøre det mulig for relevante kritiske mineraler som utvinnes eller behandles i EU, å telle mot kravene til rene kjøretøy (...) i henhold til skattefradraget for rene kjøretøy i IRA.» USA og Europakommisjonen lanserte også en Clean Energy Incentives Dialogue. «Vi jobber mot nullsumskonkurranse, slik at våre insentiver maksimerer utplassering av ren energi og arbeidsplasser – og ikke fører til uønskede resultater for private interesser», heter det i pressemeldingen.

Foreløpige kommentarer

Euractiv mener at Kommisjonen er fremoverlent når det gjelder forslaget om felles innkjøp. Her vises det til artikkel 24 i forordningsforslaget: «The Commission shall set up and operate a system to aggregate the demand of interested undertakings consuming strategic raw materials established in the Union and Member State authorities [...] and seek offers from suppliers to match that aggregated demand.» André Wolf, Head of the technology, infrastructure and industrial development ved Centre for European Policy, sier at dette er en fornuftig ide. «(...)There are large market concentrations, with a lot of market power in China. It makes sense to establish a counterweight by pooling demand.»

Den årlige bilaterale fiskeriavtalen med EU

Den årlige bilaterale fiskeriavtalen med EU ~~som~~ ble undertegnet 17. mars 2023. Avtalen gjelder ikke fisket i fiskevernsonen ved Svalbard som utenriksministeren orienterte om i forrige utvalgsmøte 13. mars.

[Regjeringens skriver i en pressemeling](#) at Norge 17. mars undertegnet bilaterale kvoteavtaler med EU, i tillegg til naboskapsavtale med EU om Sverige. Avtalen innebærer at Norge og EU er enige om et kvotebytte og adgang til å fiske i hverandres soner. Norge har blant annet byttet til seg kvoter på kolmule, reker, blåkveite og uer i EU-sonen og ved Grønland, mot torskvote til EU i Barentshavet.

Norge og EU har også undertegnet årets avtaler om forvaltningen av bestander i Skagerrak og protokollen for den såkalte naboskapsavtalen med Sverige, som gir noen svenske fartøy adgang til å fiske kvoter som blant annet torsk, sei, hyse, NVG-sild og industrifisk i norsk økonomisk sone sør for 62°N.

I avtalen om fisket i Skagerrak for 2023 mellom Norge og EU går det frem at Norge fra 1. januar 2024 vil innføre forbud mot grensekryssende fiske. Dette innebærer at grensen til Norges økonomiske sone i Skagerrak ikke lenger kan krysses uten at redskap heves. Videre vil det bli innført styrkede rapporteringskrav.

Reform av tvisteløsningssystemet i WTO

«WTOs ministerkonferanse ble et gledelig lyspunkt for multilateralt samarbeid. I juni oppnådde vi enighet mellom 164 medlemmer om flere viktige temaer.» Det sa utenriksminister Anniken Huitfeldt da hun redegjorde for resultatene fra WTOs 12. ministerkonferanse på [møtet i Europa-utvalget 21. september 2022](#). Hun viste bl.a. til at en viktig leveranse fra møtet var slutterklæringen som bl.a. igangsetter en reformprosess av WTO og viste til at dette innebærer reetablering av en fungerende tvisteløsningsmekanisme innen 2024.

Tvisteløsningsmekanismen i WTO ble etablert i 1995 med et tvisteløsningsorgan med sju [medlemmer](#). Det skal ta imot klager på vedtak i tvisteløsningspaneler i WTO og kan opprettholde, endre eller reversere juridiske konklusjoner fra disse panelene. Panelet har ikke hatt noen medlemmer etter november 2020 og ikke tatt noen avgjørelser siden desember 2019. Dette skyldes at USA lenge har blokkert utnevnelsen av nye medlemmer. Dette startet under Trump-administrasjonen, men USA har heller ikke godkjent nye panelmedlemmer under Biden-administrasjonen.

I etterkant av ministerkonferansen i fjor har WTOs medlemsland drøftet veien videre. [Politico skrev 12. april](#) at resultatet kan bli et annet tvisteløsningssystem enn den som har vært til nå. WTOs generaldirektør, Ngozi Okonjo-Iweala, sa til Politico at det er et sterkt ønske blant WTOs medlemmer med et system med to nivåer for behandling av tvister, men at det kanskje kan være mulig å finne en annen løsning enn dagens. Politico skriver at mange eksperter mener USA ønsker en løsere struktur med panel som settes sammen for hver sak i stedet for et fast tvisteløsningsorgan. Okonjo-Iweala sa at det nå er større åpenhet blant medlemslandene til å finne en alternativ løsning. Samtidig viste hun til at det er avgjørende for hele tilliten til WTO-systemet at det finnes en løsning på den fastlåste situasjonen.

Den norske regjeringen støtter målsettingen om å sikre en effektiv tvisteløsningsmekanisme i WTO. I forkant av ministerkonferansen i 2022 [uttalte statssekretær i Utenriksdepartementet, Eivind Vad Petersson](#), at «*Effektiv og bindende tvisteløsning er en av grunnpilarene i WTO.*»